

BISERICA și ȘCOALA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțian

„BISERICA și ȘCOALA.”

Bar banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Sfârșit de an.

Cu ajutorul lui Dumnezeu vedem încheiându-se încă un an, în șirul anilor, în cari „Biserica și Școala” a apărut, ca organ menit să tragă brazde și să arunce sămânța, pentru a produce roade binefăcătoare în mijlocul poporului nostru, în biserica vie și în ogorul culturii naționale.

Modest a fost și este rolul ce îndeplinește în viața poporului nostru, căci menirea-i specială este, de a servi pe credincioșii din diecesa Aradului, ca organ oficios; dar' ori-cât ar fi de mic cadrul în care și-a dezvoltat acțiunea, acest cadru cuprinde inima perspectivei generale, care se chintesențiază în: *credință și lumină*.

Aceste sublime idei sunt bazele principale pe cari stă acest ziar, și în acest sens s'a desfășurat activitatea sa de organ de publicitate. Pe aceste baze, loc s'a dat dezvoltării și debaterii tuturor chestiunilor de interes, și în special de interes bisericesc și școlar.

Serii de discuțiuni și controverse s'au pus și s'au discutat în aceste coloane, în cursul anului ce espiră, potențându-se printr'aceasta nu numai interesul, ci dându-se totodată imbold pentru muncă, pentru manifestare, — pentru lumină.

Chestiuni de interes vital pentru poporul nostru și pentru instituțiunile lui, pentru moralul, înălțarea și întărirea lui, și-au găsit locaș în „Biserica și Școala”.

Nu suntem în situațiunea de ne pute atribui un răsădit puternic în viața noastră bisericească și școlară, dar' incontestabil fapt este, că am înaintat. Dovadă palpabilă de acest lucru este, bogăția cola-

porațiunii externe a ziarului. Și este un lucru firesc, ca progresul să se facă în mod gradat, potențându-se mereu; căci numai atunci poate fi numit progres real. Ear' un adevăr, cât de neînsemnat ar părea, și un bine cât de minuscul, — flacăra luminei și căldura binelui nici-când nu vor fi lipsite de roade. Sămânța bună răsărită la lumina adevărului, lipsită va fi de stricăciune. Crezând în acest adevăr, „Biserica și Școala” și-a îndeplinit munca sa și în decursul anului ce se încheie.

S'ar pute reflecta, că nu întotdeauna ziarul a fost de interes mulțumitor pentru cetitori.

De fapt, chestiuni de senzații nu-și au avut, dar nici nu-și pot ave locul într'un organ de publicitate ca acesta. Nu ce e trecător ne-a preocupat și ne preocupă aici, ci Adevărul etern este punctul de mănecare, în jurul căruia și din care se desprind toate ordinile de idei, în legătură cu lumea de patimi și îndreptarea acesteia.

Cu toate acestea, imperfecțiuni, greșeli, dacă s'au putut strecura vre-o-dată, reflectăm cu filosoful: „*Home sum, et nil humanum mi alienum puto.*” Nici când însă patima oarbă nu ne-a așternut la scris, ci totdeauna inima curată, iubirea creștinească și devotamentul pentru nestrucatele și sfintele noastre instituțiuni naționale-bisericești și școlare.

Înălțimea morală a acestei situațiuni ne-a dat întotdeauna o ascendență incontestabilă, și ne va da de-acum încolo puterea de a urma calea ce ne-am trasat. Sprigina morală nu ne-a lipsit; nu ne-a lipsit, din cercurile externe, și de aceea, nădăjduim că același mod de gândire pe care îl reprezentăm și în jurul căruia s'a concentrat o pleiadă de tineri preoți și în-vătători, același spirit, se va lăți prin reprezentanți

și conducătorii firești ai poporului nostru în cercuri din ce în ce mai largi, — pentru mărirea lui Dumnezeu și mântuirea neamului nostru.

După o bună muncă de un an indeplinit, Redacțiunea ziarului „*Biserica și Școala*” încheiându-și bilanțul, cu încredere privește înspre viitor, la munca ce-o așteaptă, adresând celor ce în aceeași direcțiune meniți sunt a munci, cuvintele: „*Veniți cei chemați!*”

Casa Națională.

În ziua a doua de Crăciun s'a ținut în localul școlii din casele bisericești adunarea pentru Casa Națională din Arad, convocată de inițiatorul acestei minunate instituțiuni dl. Dr. *Nicolae Oncu*.

Dl. *Oncu* raportează că suma totală de bani gata adunați pentru clădirea Casei Naționale este de cor. 14,531.66, sumă realizată prin cvote, răscumpărări de felicitări, bani strinși de pe la amicii cauzei, marțialuri, și interesele sumelor adunate și depuse la „*Victoria*”.

În baza acestei sume s'au început pertractările cu dl. inginer-architect *Tabacovici* pentru facerea unui plan și devis de cheltueli. Presintă planurile clădirii din cari se vede înfățișarea minunată ce va avea Casa Națională din Arad.

Intru-cât privește preliminarul cheltuelilor, acela a fost stabilit de dl. *Tabacovici* în suma de 18.576 coroane. Acest preliminar trecând peste suma ce s'a adunat până acuma pentru Casa Națională, dl. *Oncu* raportează că a găsit soluțiunea pentru a reduce cheltuelile în marginile posibilității, ca astfel îndată-ce se desprimăvărează, să se înceapă lucrul. Soluțiunea este earăși basată pe calcul și parlamentări cu oameni de specialitate, și ea este următoarea: Dacă transportarea nisipului trebuincios și a cărămidei, la fața locului, se va lua din sarcina celor angajați cu ridicarea clădirii, suma cheltuelilor se reduce la 14.998 coroane, sumă de care dispunem.

Pentru trebuințele ulterioare de arangiamenț interior și ajustare de model al instituțiunei, în afară de sumele ce incurg în diferite împrejurări, mai sunt cvote subscrise în valoare de 2,500 cor. încă neachitate, — cari însă de sigur vor fi achitate în cel mai apropiat timp, mai ales vîzându-se lucrarea pornită.

Harnicii noștri țărani din Pârneava, se angajează de a transporta atât cărămida cât și nisipul, zi de zi, făcând fie-care proprietar de car și vite una sau două zile, pentru a-și da obolul și pe această cale în folosul neamului și bisericești.

Frumosul palat ce se va ridica pe locul de lângă școala din Pârneava, va vorbi întotdeauna de spiritul de jertfă, puterea devotamentului, și va fi pururea un focar pentru cultura acestor sentimente, spre mândria și înălțarea neamului și a bisericești.

Este incontestabil că în mare parte va fi înălțarea acestei instituțiuni și meritul harnicilor noștri țărani din Arad, cari s'au dovedit și cu această ocaziune la înălțimea chemării ce li s'a făcut: partea leului însă îi revine d-lui Dr. *N. Oncu*.

Adunarea despre care aduserăm acest raport, cu toată căldura inimei i-a strigat:

Să trăiască!

Școala de adulți.

Considerând că poporul nostru mai în foarte comunele, pe unde au funcționat învățătorii harnici și evalificați, a progresat în ale culturii; observând, că unde s'a ținut în ordine școala cvotidiană și s'a pus pond pe școala de repetiție, acolo generațiunea mai tinără, care e trecută prin aceste cursuri, a eșit de sigur, cunosătoare de carte; însă pășind în viața socială unii indivizi mai ușor cugetători, nu pun pondul recerut spre a continua mai departe cele culturale; mai considerând și aceea, că multele afaceri casnice ale poporului, nu-i lasă nici mult timp spre cetire, și de multe ori poate și de are timp mai bucuros petrece cu alte lucruri, în societăți cari în loc să-i aducă vie-un folos — poate îi aduc daună și ruinare; deci luând samă, că generațiunea mai tinără, e știutoare de puțină carte, și din cauza lăsării nu face nimic spre a înainta și mai departe pe calea începută și astfel să-și îmbunătățească traiul vieții de azi; ear unii din adulți poate și ce au știut dau ușor uitării, și la capăt se scusă cu îndatinată frasă a lenii „*am uitat*” ș. a.:

Din considerațiunile acestea cugetând — cum s'ar pute delătura acest rău, am conchis, că nici cum nu se poate ajuta poporul nostru mai bine în continuarea culturii, decât ținându-se cursuri de adulți seara, și înființându-se biblioteci populare.

Ne-am constituit biblioteca populară, contribuind pentru cărțile ce le-am ales din cataloagele librăriilor noastre. Am ținut și țin, povești practice din viața populară, din toți ramii ce se referesc la existența poporului nostru rural. Apoi prelegeri din Istorie cu privire la români, din comput și limba română. Sunt introduși, încât cu tragere de inimă jertfesc bucuros pentru cărți, și abia așteaptă seara de prelegere, când pe 6 oare toți sunt în școală.

Fiind povestirile și prelegerile predate cu interes, cu mare atențiune le ascultă

Iubiți frați colegi! Să punem umăr la umăr și să înființăm școale de adulți și biblioteci populare — avînd totodată grije mare de școală. — Și înși-vă veți veți mira, ce rezultate strălucite veți dobândi în progres și prestigiu, prin aceste cursuri. Nime să nu se descurageze, aceasta e o muncă nu numai salutară și onorifică, dar și foarte plăcută, când ai să vorbești la oameni mari și copti la minte.

Astăzi — multă mită Domnului și „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”,

avem câteva, și în viitor vom avea tot mai multe și mai bune cărți populare, numai să le procurăm. Din partea noastră predarea să se facă cu însușețire, vioiciune și tragere de inimă.

Un învățător.

Credințe bătrâne.

Noi oamenii, trecători ca floarea câmpului, ne străduim de veacuri, smulgând firei tainele ei. Ne străduim și creșterea noastră în muncim întru aflarea minunatelor descoperiri, ca să plutim cu înțelea vântului pe albastrul apelor, ca să sburdam prin înălțimi, tăind atmosfera cea nemărginită. Focul din coriari, 'l-a furat omul' și 'l întrebuințează după plăcerea lui, iar pentru odihna trupului, pentru mulțumirea simțurilor ce n'a născocit mintea omenească, ce minunății n'a născocit arta?

E neapuz de interesantă această evoluțiune a operelor omenești.

Omul trăind a muncit, și-a acuzat mintea și a inventat aparate și mașini minunate, în domeniul artelor a făcut progrese uimitoare, cu toate acestea, dacă minunățiile create ori descoperite de dânsul erau de natură a-l mulțumi pe om, totuși o lăuntrică neliniște 'l-a frământat vecinic, o grijă vagă, neînțeleasă a preocupat pe om de când a apărut pe pământ, acea neînțeleasă neliniște în fața misterului vieții, a născut într'insul credința. A trebuit să creadă, să adore ceva. Diferitele chipuri de adorare au dat naștere culturilor.

Cultura își are și el istoria lui, evoluțiunea lui, credința însă, credința e aceeași chiar când forma sub care apare, prezintă vre-o mică deosebire.

Moare omul, și din cele mai adânci vremuri a observat pământeanul cum iubiții lui rënd pe rënd, într'în gura neagră și răjită a pământului.

Vai! dacă strămoșii noștri ar fi crezut că viața se isprăvește odată cu cel din urmă bulgar de pământ ce nemilos se răstoarnă pe sicriu, de sigur că neliniștea ce le-ar fi cuprins sufletul, de îndată ce ar fi început să judece, pornita dorința de a pune în mișcare toată a lor activitate, numai și numai să-și poată procura un traiu cât se poate mai lesnicios, toate acestea ar fi omorât, prea de timpuriu, ori-ce pornire mai înaltă în sufletul omenei, dând naștere unui egoism crud, rece, ce ar fi pricinuit însăși moartea lumilor de azi. Dar', din potrivă, omul vremurilor trecute, având nestrămutata credință a nemuririi sufletului, a reînvierei, grija sfirșitului de viață nici când nu 'l-a îndurerat prea mult, și deși cu ochii vedea cum cei din jurul lui dispăreau rënd pe rënd, mângătoarea credință a revederi, tămăduia rana sufletului, înădușea în om frica de necunoscut, căci, căci... toți știau, toți credeau că sus după bolta albastră, după mulțimea de stele, e viața vecinică, e bucuria fără sfirșit.

Și pe această temă, ce opere de artă n'au isvorit din mâinile pană a geniurilor, sau din coardele, pensula ori dalta nemuritorilor artiști!

Nu mai mulțumită acestei dulci credințe, ce a legănat popoarele în desvâluirea lor, datorim existența noastră, existența civilizației contemporane. Și îmi pare că toate aceste credințe despre viață și moarte, despre suflet, vechi ca lumea și născute odată cu dânsa, ori-cât ar căuta știința să ni-le smulgă din suflet, nu-i va fi cu putință, căci ele vor rămâne ascunse de-a pururea în sufletul nostru; vom avea vecinic presimțire despre dânsese, și va izbucni totdeauna când groaza de moarte ori de sublimele evenimente din natură, ne va da prilejul să recunoaștem micimea noastră față de marele Tot.

Și unele din aceste credințe despre suflete în Raiu' despre legătura dintre cei duși și cei rămași, sunt de o duioșie neapuză. Să gustăm câteva dintr'însele.

Frumos mai cântă clopotele! Dar' nu-i cântec de leturghie, nici de vecernie, căci nici azi, nici mâine, nu-i sărbătoare, și apoi cine nu cunoaște că armonia asta duioasă, e plinsul de aramă al clopotelor pentru sufletul vre-unui adormit întru Domnul.

Dumnezeu să-l ierte! vei zice, tu trecătorule, dacă sufletul tău se înduioșează la clinchetul acela plângător și îți vei cânta de drum înainte, căci vremea nu stă pe loc. Ai stat însă și ai gândit o clipă cătă duioasă poezie a pus poporul în dangănitul jalnic al clopotului? O! el, păstrătorul comorilor noastre strămoșești, idealist din cale afară, cu toate că s'a văzut despărțit de iubiții lui și îndurerat a privit cum bulgării de pământ se rostogoliau năprasnic peste dânsii, totuși nu poate să-și închine pie măcar că între dânsul și cei duși va fi o despărțire vecinică. La nouă zile, la patruzeci, la 3 luni, la 6 luni, la un an, credinciosul tot cătă prilej să fie în atingere cu sufletul mortului. Și apoi unde mai pui că sunt zile când sufletele de sus vin la poarta raiului și privesc cu bucurie la toți ai lor, cari au mai rămas pe pământ.

Jalnic plâng clopotele!

E jalne adăncă pe pământ între rudele mortului, dar' în ceruri ce zarvă! ce bucurie!

Dangănitul duios a trecut noul alburi, a pătruns cerurile și s'a urcat sus, sus, până la locașurile de odihnă ale sufletelor.

Ce bucurie pe capul lor! Fie-care aleargă cu veselie spre poarta raiului, să primească pe noul venit, crezând că poate e vre-o rudă de-a lui.

Și șoptesc și s'avântă care mai de care spre poartă.

— Vai! poate-i mămuța!

— Ba tătica trebuie să fie!

— Ba frățioru!

— Ba surioara!

— Ba bunica!

În sfirșit se aude un bocănit la poartă și Sfântul Petru deschide, iar sufletul intră. Cu lacrimi în ochi și supărate, sufletele stinghere se întorc înapoi, pe când ruda noului venit se întoarce surizind de fericire că poate să aibă lângă dânsa pe unul măcar din iubiții ei.

De câte ori și d-voastră și eu nu vom fi auzit pe vre-o bătrână bunică:

„Nu da, măică, gunoiul afară Sămbăta, până nu-i fi dat de pomână măcar o ceapă.”

„Erezuri bătrânești” obicinuesc a zice nepoții liceani și nepotele cărtarare. Cu toate acestea și în acestea e un ce de o nespusă duioșie.

Sămbăta e ziua morților și fie-care credincios dator este să dea ceva de pomână în această zi. Sufletele, după ce s'au închinat tronului dumnezeesc al Maicei Mântuitorului, pleacă mic cu mare să primească pomana ce în aceea zi au făcut-o iubiții lor, cari au mers pe alte țări-nuri.

Micii ingerași așteaptă nerăbdători cu poalele în mână.

Aceia, a căror rude au dat ceva Sămbătă dimineața, înainte de a asvârli gunoiul din casă, se întorc veseli înapoi și cu ochii înlăcrămați de fericire arată tovarășilor ce au căpătat, spunând fie-care ce mulțumiți se simt că încă nu-s uitați pe pământ. Dar bieții, a căror neamuri pământești numai gândesc la dânsii, se întorc înapoi, cu capul plecat, pe față cu pfraie de lacrimi amare, și... cu gunoiul în poale.

„Uite ce mi-a dat mie tătuta, mămuța, ori surioara“ zice îndurerat sufletul către tovarășul său.

Și câte de aceste credințe nu sunt adânc înrădăcinate în sufletul poporului tuturor neamurilor, câte de aceste credințe nu le avem păstrate noi înșiși în sufletele noastre!

De aceea zic: cu toate că mintea noastră ascuțită creează minuni și tinde să pătrundă întunecosul orizont al necunoscutului, deși mintea ori norocul ne face pe unii stăpâni, pe alții iloți; pe unii genii, pe alții timpiti, totuși în fața tainelor nepătrunse ale vieții, suntem toți de aceeași măsură și în fundul inimelor noastre de ne-simțitori ori de credincioși, e o coardă ascuțită care vibrează înconștient sub farmecul unei vagi premoniții, ori a unei credințe.

Laurenția Gribincia.

Plugul.

Plugul este unealta cea mai de căpetenie în economie; fără de el plugăria nu se poate nici în chipul. Ear o plugărie avea bună aternă în locul întâiu dela pluguri bune, trase de animale puternice, bine hrănite, sau purtate cu ajutorul aburului ori electricității.

Plugul de lemn este înlăturat pretutindenea în țeara noastră, și este înlocuit cu plugul așa numit de fer, mult mai spornic și în toate privințele mai bun.

Credem a fi de folos să ne întreținem câteva clipe asupra acestei unelte, odinioară de lemn și ca vai de ea, care însă pe zi ce merge se deservirește, și cu a căreia istorie e bine să facem cunoscuți pe cetitorii noștri.

Părțile plugului, precum se știe, sunt: ferul cel lung, ferul cel lat, cormanul, grindeiul, plasul, bârsa, coarnele, rotilele și regulatorul.

Pentru-ca plugul să fie întru toate bun, singuraticile lui părți trebuie să aibă anumite însușiri și incicolarea lor să corăspundă unor anumite cerințe. Dacă una singură dintre părți n'ar corăspunde într'un chip sau altul menirii sale, lucrarea plugului s'ar îngreuna sau chiar împedeca. Totuși părțile cele mai de frunte ale plugului sunt: ferul cel lung, ferul cel lat și cormanul. Aceste părți taie, învîrt și răstoarnă brazda; celelalte sunt părți de a doua mână, dar neapărat trebuincioase și ele.

Vom spune câteva cuvinte despre numitele părți ale plugului.

1. *Ferul cel lung* este în forma unui cuțit mare, lung de 60—80 cm., lat de $6\frac{1}{2}$ —8 cm. și gros la muche de 1— $1\frac{1}{2}$ cm. El este întreg de oțel sau cel puțin tăișul, și se așază ceva pieziș cu vârful înainte în grindeiu, înaintea ferului celui lat, cu 2—3 cm. mai sus decât acesta. Altfel așezat nu face servicii bune. La aratul locurilor lutoase ferul cel lung nu poate lipsi, la aratul celor năsiptoase poate să și lipsească. Sunt pluguri fără ferul cel lung, la altele ferul cel lat este întocmit pentru a-i înca locul; americanii au pus în loc de ferul cel

lung un fel de fereștrău rotitor. Acest fereștrău îl vom avea și noi nu peste mult timp la plugurile noastre, pentru-că și fabricanții europeni au început a-l introduce.

2. *Ferul cel lat* are formă de triunghi, de daltă, de săgeată, ș. a. după firea pământului de arat. Vîrful lui trebuie să fie totdeauna ascuțit și ceva îndreptat în jos, pentru a intra cu înlesnire în pământ. Ferul cel lat este de obicei întepenit pe plas. Uneori la plugurile schimbătoare el este de-a dreptul unit cu cormanul. Ferul cel lat trebuie să fie făcut din fer și oțelit măcar la vîrf. Acest fer și cormanul nu pot să lipsească nici odată cu privilegiul aratului, fiind-că drept vorbind, ele fac arătura. Sunt și pluguri polibrăzdare, adică și mai multe feare late. Acestea de obicei le lipsește ferul cel lung.

3. *Cormanul* are felurite forme. Unele fiind drepte, altele bulbucate, altele mai mult sau mai puțin în forma covetei, ș. a. Întăietate se dă cormanilor de fer. Cormanile scurte nu întore îndeajuns brazda, ear' ele lungi nu mărunțesc pământul destul de bine. Lungimea lor este între 23—160 cm. Cormanul se împreună cu ferul cel lung, și se întepenește de coarne și de bârsa, ear' de metal fiind se întepenește de partea dinlăuntru a plugului. Cormanul are de țintă învîrtirea și întorcerea cu ușurință a brazdei.

4. *Plasul* n'are menirea de-a ara, ci de el se întepenesc coarnele, ferul cel lat și bârsa. Prin tirirea sa el îngreună lucrarea, de aceea unii fabricanți i-au adus nescari roțițe. E din lemn sau din fer.

5. *Bârsa* încă e făcută din lemn sau fer și e întepenită sau mobilă (mișcătoare). Ea împreună grindeiul cu plasul și cu ferul cel lat. De ea se întepenește și partea dinainte a cormanului.

6. *Grindeiul* este de lemn sau de fer. De el sunt legate toate celelalte părți ale plugului; ear' de partea dinainte a lui se prind animalele sau mașina cari au să-l tragă. Grindeiul mai lung și strîmbat rabdă mai bine. Plugurile fără rotile de obicei au grindeiul mai scurt, cele cu rotile mai lung. La partea dinainte grindeiul are mai multe găuri, cu al căror ajutor el se poate scurta sau lungi. Lungirea sau scurtarea se poate face cu ajutorul unui lanț cu belciug, care îl ține legat de podul rotilelor. Lungirea grindeiului are de țintă implântarea mai afund a plugului, ear' scurtarea: de-a da brazda mai la suprafață.

7. *Coarnele* au menirea de-a îndrepta plugul. Ele sunt întepenite de plas și grindeiu. Coarnele mai scurte sunt mai ușoare și mai îndemânatică pentru arat.

8. *Rotilele*. De ele se leagă grindeiul, și cu ajutorul lor se trage și îndreaptă plugul mai ușor decât fără ele. La aratul locurilor tari rotilele sunt neapărat trebuincioase; locurile nisipoase însă s'ar putea ara și fără rotile. Aratul se înlesnește dacă rotila din brazdă este mai mare. Unii au încercat să se scape

cu totul de rotile, alții au făcut pluguri cu o singură rotilă. Aceste pluguri sunt mai mult ușoare ca plugurile noastre.

9. *Regulatorul* este așezat în urma vîrfului dela brăzdar, în grindeiu. Cu el se regulează de mai înainte mărimea și adîncimea brazdei. Schimbări mai mici și grabnice se pot face și dela coarne în timpul aratului. Regulatorul este de fier sau de lemn și poate fi așezat orizontal (oblu) sau vertical (în jos). El are belciug, scoabe sau lăntușe.

La unele pluguri bîrsa are o scară cu tăieturi. Cu ajutorul acestora plugul se poate ridica sau scobori. Plugurile cu regulatorul astfel întocmit sînt cele mai bune.

Arator.

Biserica Vergu.

Dacă cineva ar fi vizitat Bucureștiul acum vre-o zece ani — și s'ar fi interesat mai ales de monumentele religioase ale Capitalei regatului român, ar fi rămas de sigur surprins de micimea lor, de puțină lor îngrijire, de aspectul lor puțin estetic. Ar fi căpătat cu siguranță convingerea, că sentimentul religios e în descreștere la Bucureștenii din 1890; căci altfel nu și-ar fi putut explica cum, expresia credinței lor externe, e lăsată în atîta părăsire. Lucru era cam așa pe atunci; acum însă par-că un vînt mai răcoritor de înălțare sufletească începe să-și facă drum. Strădania generațiilor trecute începe a fi mai prețuită, munca lor în cele religioase reluată. Monumentele trecutului reapar splendide, așa cum le lăsasera pioșii lor fondatori. Una după alta s'au reparat și inzestrat cu odoare scumpe, în scurtul interval 1890—1901: biserica Sf. Spiridon, Brezoianu, Amzii etc., și acum în urmă de tot *biserica Vergu*. Nu mărimea ei te îndeamnă să o vezi, ci mai ales pictura, care, din punctul de vedere al artei, reprezintă ceva. — Incontestabil, că arta, ca ori-ce lucru omenesc, va fi evaluată într'o direcție sau alta, conform aptitudinilor unui popor anumit, și într'o epocă anumită; că idealismul, care anima pe pictorii păgâni ai Greciei bunăoară, nu se mai potrivește cu acela de care se simțeau cuprinse geniile Renașterii, pătrunse de cel mai senin creștinism, cum era un Michel Angelo, Rafael; dar nu e mai puțin adevărat că ceea-ce face fondul intim al unei anumite nații, îi va fi scump, chiar de s'ar întoarce îndărăt pe calea evoluției percurse. Vreau să spun, că în timpul Renașterii, și din punct de vedere artistic-pictural, puternicile genii s'au ridicat contra școalei bizantine, care concentra totul în expresia figurii, lăsând la o parte armonia dintre părți. S'a făcut un pas mai departe: armonizând totul părților și viceversa. Era cu evidență un progres din punctul de vedere al artei în general. Și a te întoarce acum la un exclusiv bizantinism bisericesc ar fi un regres în artă. Aceasta e convingerea

mea, pe care spațiul de care dispun mă împedecă de a o dezvolta mai mult.

Când însă tipul picturilor românești din biserică a fost cel bizantin — și este încă — căci n'au apărut încă puternicile minți, cari să-i dea o cale nouă, mi s'pare că e un câștig real, dacă o biserică a putut să-l dea în toată strălucirea lui.

Și nu mă voi înșela afirmând, că *biserica Vergu*, prin penelul părintelui Damian a redat Bucureștiului un monument în stil bizantin. N'are decît să privească cine-va figura lui Crist din susul cupolei și va zice că din ochi-i strălăcește divinitatea. Ca în ori-ce pictură de acest gen, restul corpului e neglijat, concentrându-se totul în expresie. Și de sigur că acel cine-va va spune ca și mine, că se va oglindi în toate figurile și scenele din biserică, concepția aceea artistică, anume că spiritul să fie totul, materia să fie lăsată pe planul al doilea. Aceasta e ideea, și părintele Damian a așternut-o cu talentul unui maestru. Dacă pe lângă aceasta vom adăoga aurirea răspîndită cu armonie printre figuri, vom zice că în adevăr ne aflăm în fața unor picturi bizantine.

În ziua de 30 Decembrie curent va fi tirnosirea acestui mic, dar frumos locaș al lui Dumnezeu.

Galbenu.

Programul de lucru

al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiu“ pe anul 1902, stabilit în ședința comitetului central ținută la 25 Decembrie n. 1901.

În scopul recunoașterii referințelor economice din comune se vor ține *întîlniri agricole* în comuna Bradu, Dobârca, Magu, Nuset, Rêhêu, Rusciori, Să-săuși, Șușag, Turnișor și Vale.

În scopul promovării culturii vitelor se va aranja o *expoziție de vite de prăsilă împreunată cu distribuire de premii în bani* în comuna Racovița.

Se va procura pe spesele Reuniunii o vițea de rassa „Pinzgau“ curată, și eventual și alte animale de prăsilă, ce se vor da școalei practice-economice, ce se va înființa în comuna Sêliște.

Cu privire la cultura poamelor: se va aranja un curs de altoit pomi în comuna Pianul-de-jos.

Se vor procura în număr recerut *altoi, meri pătuli*, ce se dăruiesc membrilor Reuniunii cu locuința în *Mohu*. Plantarea se face prin esmiși ai Reuniunii în grădina fiecăruia.

Pentru sus amintita școală practică din Sêliște se cer dela înaltul minister mai multe mii pătoreți (meri, peri, pruni, cireși, gutui vișini etc.) cum și semințe de viță americană, sade de viță de vie, cum și altoi diferiți.

Se procură câteva sute altoi, meri, peri, pruni, ce se vînd între membri cu preț redus.

În toamnă se pune în lucrare captorul de uscat poame sistem „Casienille“, ce este zidit în comuna Sêliște.

Se vor procura fel de fel de semințe de nutrețuri măiestrite și de alte plante folositoare, ce se vor împărți în mod gratuit între membri. În același timp comitetul mijlocește pentru ori-cine procurarea de semințe bune și mai ieftine.

În scopul îmbunătățirii prășilei galițelor membrii vor fi dăruiți cu găini, ouă etc., de soiul ales.

Cultivatorilor de albine, membri ai Reuniunii, li se dăruiesc coșnițe și alte unelte de lipsă la stupărit.

Mașina de sămănat, grapa de fânate și alte unelte economice se dau membrilor spre folosire în mod gratuit.

Pentru augmentarea colecțiunii de modele din industria de casă se va resuscita apelul dat în această cauză, car' cu scop de a da nouă avânt acestei întreprinderi folositoare după putință se va aranja în Sibiu o *exposiție a industriei de casă*, din care privilegiu eventual se va pune în practică un *răsboiu mai perfecționat*. *Exposiția industriei de casă* se va ține eventual deodată cu *exposiția industriei profesionale*, ce „Reuniunea sodalilor români din Sibiu” după putință va aranja.

Direcțiunile tovărășiilor agricole vor fi recercate a face comitetului raport amănunțit despre lucrările săvârșite în 1901.

Asemenea rapoarte se cer și dela direcțiunile însoțirilor de credit sistem Raiffeisen și în același timp comitetul va insista pentru înființarea atât de tovărășii, cât și de însoțiri de credit și în alte comune.

Se vor abona, respective se vor cere a se da gratuit ziarele avute.

Unele din cărțile editate de Reuniune se vor scoate în nouă ediție și se va continua cu tipărirea de nouă cărți.

Comitetul va lucra cu insistență pentru înființarea unei economii de instrucțiune în Săliște, care să țină locul desființatei școli economice din Rășinari.

Adunarea generală a Reuniunii se va ține în comuna Bungard.

Comitetul va înainta onorabilei direcțiuni a institutului de credit și economii „Albina” cerere pentru ajutoare bănești.

O teză asupra istoriei cuceririi Daciei.

Cunoscutul ziar feminist din Paris, „*La Fronde*”, publică următorul articol, plin de elogii aduse d-nei Victoria Vaschide, care de curând a susținut înaintea școlii de înalte studii din Sorbona teza sa asupra „Istoriei Cuceririi Daciei” :

O tânără româncă, d-na Victoria Vaschide, a susținut la școala de înalte studii din Sorbona teza sa „asupra istoriei cuceririi Daciei și corpurile de armată cari au luat parte” teză care a fost distinsă de către examinatori, și care va fi imprimată de către școală, favoare acordată celor mai bune producțiuni.

D-na Vaschide, care s'a specializat mai cu seamă în studiul arheologiei și epigrafiei latine, a obținut diploma de istorie și filosofie.

Tinără, frumoasă, inteligentă, d-na Victoria Vaschide e o erudită, ceea-ce n'o împiedecă să fie o soție excelentă și o foarte bună mamă de familie.

Fiica unui profesor dela facultatea de medicină din Iași, din România, d-na Vaschide a început prin a trece în mod strălucit bacalaureatul în științe, pe urmă în litere. Avea numai optsprezece ani când se căsătorii cu un patriot al seu dl Dr. Vaschide, un savant și muncitor pasionat.

Tinera pereche veni la Paris; soțul se înscrie la Școala de înalte studii ca șef al laboratorului de psihologie experimentală, delegat la asilul din Villejuif și soția se pune la rindul ei să descifreze inscripțiunile latinești și grecești, spre marea mirare a profesorului său, dl Héronde Villefosse.

— Pentru întâia-oriă ved o femeie interesându-se de chestiunile acestea aride, spunea el și mai mult ca sigur că n'ai să le așfârșești.

D-na Vaschide îmi povestii aceasta cu un suris frumos și distractiv.

— E o știință cam abstractă, natural replică ea, dar' așa de pasionantă, când începi să o înțelegi bine.

— Te interesează mult arheologia ?

— Enorm. Așa am lucrat doi ani ca să-mi prepar teza, compilând toți autorii vechi, greci și latini, descifrând inscripțiunile culese de pe fragmente de piatră și de pe ruine. Ei bine, munca aceasta nu m'a plictisit o clipă măcar.

— Care-ți subiectul susținut în teza d-voastră ?

Românii sunt descendenții Daco-romanilor. Aceasta e atât de adevărat și, ca dovadă, gramatica românească samănă în totul cu gramatica latinească, și apoi studenții francezi, buni latinisti, pot înțelegi curent ziarele românești.

D-na Vaschide îmi dă câteva detalii asupra Daciei, țară care are ca masiv central munții Carpați și unde au locuit strămoșii Românilor actuali.

Dacia, îmi spune tinăra femeie, este un centru de latinitate, care s'a conservat pe malul Dunărei, destul de îndepărtat de centrul Occidentului. D-na Vaschide, în pasiunea ei pentru arheologie, îmi vorbește de documente curioase găsite în peșteri, grote, inscripțiuni, cari permit să se evoace viața bătrînului popor roman.

Ea vorbește de asemenea despre România actuală despre educațiunea femeilor, mult mai întinsă ca în Franța și despre educațiunea fetelor, care se bucură de o libertate mult mai mare decât la noi.

În clasa burgheză, sunt puține fete cari să nu fi trecut bacalaureatul (examen de maturitate).

Întreb pe d-na Vaschide asupra planurilor sale din viitor.

— Da ! am de gând să muncesc încă, e atâta.

de învățat; pe urmă voi publica câte-va articole asupra chestiunilor de istorie și de arheologie.

Astfel nu numai această tinără româncă a persistat în studiul arid al arheologiei și epigrafiei latine în disprețul profesorului său, dar încă a obținut cu succes diploma.

D. Gaston Paris, directorul școlii de înalte studii, s'a arătat încântat și și-a exprimat satisfacțiunea sa; văzând-o femeie interesându-se de o știință mai mult abstractă, regretând că n'a fost o franceză cea dintâia.

Exemplul a fost dat, el va fi de sigur imitat.

D I V E R S E.

* Sfințele sărbători ale Crăciunului s'au săvârșit și în anul acesta în Arad cu deosebită solemnitate. În biserica noastră catedrală în ziua întâia a pontificat la liturgie P. C. Sa Dl. Episcop diecesan Iosif Goldiș, asistat de P. C. Sa archimandritul Aug. Hamsea, C. L. L. protosincelul I. Ig. Pap, referentul R. Ciorogariu, Dionisie Popovici, preoții Tr. Vătan, Bod-a și Nicorescu, diaconii Dr. Suci și V. Mihulin. În cursul serviciului divin a fost hirotonit preot diaconul Vulpe, ear absolventul de teologie Lăzărescu întru diacon. Pastorală arhierască a fost citită de C. Sa părintele R. Ciorogariu.

Un imens număr de popor și inteligență a asistat la sfânta slujbă, încât marea biserică s'a dovedit de data aceasta prea mică pentru numărul credincioșilor.

În ziua a doua a pontificat P. C. Sa archimandritul Aug. Hamsea, rostind și o predică. Au asistat la serviciul divin și soldații români din regimentul 33, cari formează 75% din contingentul corpului din cetate, venind cu muzica regimentului. La sfârșitul serviciului muzica a intonat din corul cel mare imnul Casei domnitoare, ca o frumoasă rugăciune ce se înalță într-o zi mare către Stăpânul atotputernic, pentru viața strălucitului nostru Monarch.

* *Necrolog.* Subscriții în numele lor și al numeroșilor conșanșeni pătrunși de durere anunță decedarea neuitatului și mult iubitelui lor fiu, soț, tată, frate și a parochului Ioan Bozganu, paroch gr.-or. rom. din Mandruloc, în etate de 40 ani. În mormântarea scumpului defunct se va face în 9 Ianuarie st. n. a. c., la 9 oare a. m., după rital gr.-or. român în cimitirul din Mandruloc. Mandruloc, la 8 Ianuarie n. 1902. Să-ți fie etern repaosul! Floare Bozganu născ. Balaj, ca mamă. Lucreția Bozganu născ. Barbu, ca soție. Bozganu Mărioara, Letiția, George, ca fii. Véd. Floretia Telescu născ. Bozganu ca soră. Aurora Telescu, ca nepoată. George Bozganu, ca unchiu.

* *Societatea acad.-teol. „Academia ortodoxă“* pentru literatură, retorică și muzică bisericească în Seminarial archidiecesan din Cernăuți.

Avem onoare de a Vă face cunoscut, că în adunarea generală ordinară ținută Joi, în 12 Decembrie n. a. c., s'a constituit comitetul pe anul administrativ 1901/902 precum urmează: Președinte al societății: Petru de Teutul; Preș. al secției musicale, totodată Vicepreș. I.: Const. Grigorevici; Preș. al secției literare, totodată Vicepreș. II.: Vespasian Reuș; Secretarul I. (de externe): Aurelian Chelariu; Secretarul II. (de interne): Dimitrie Botez; Casier și

Econom: Constantin Urechie; Bibliotecar: George Banilevici; Comisia revizătoare: Referent: Adrian Lupaștean; Adlat: Constantin Goraș. — Primiți asigurarea deoseb. tei noastre stime și considerațiuni. — Pentru comitet: Petru de Teutul, președinte. Aurelian Chelariu, secretarul I

Instrucțiunea poporală în Bavaria. Scopul principal al școalelor bavareze este creșterea etică a copiilor, va-se-zice deja din școală se nisuesc a da copiilor o directivă pentru întreaga lor viață. Pentru aceasta au delăturat sistemul de propunere după specialitate; acum în decurs de 2—3 ani instruează pe copii același învățător.

Obligamentul pentru a cerceta școala este strict supravegheat. Pentru neglijența de a și purta bății la școală pedepsește pe părinți pentru primadată cu pedeapsă în bani, mai târziu cu închisoare de 2—3 zile. Pedepsele acestea se dictează și trebuie să le implinească fiecare fără deosebire de rang.

De școale este cât se poate de bine îngrijit. În o sală de propunere la nici un cas nu e permis să asculte prelegeri mai mulți de 58 școlari. În instrucțiunea e gratuită. Școlarii săraci primesc gratuit cărți și alte recvisite școlare, ba încă și prânz gratuit, din cassa școlii.

Pe învățători îi plătește bine statul, dar în schimb pretinde ca cu totul se trăiască pentru școală

Încă și de aceea este îngrijit, ca școlarii să petreacă vacanțele la țară în aer liber, la asile anume spre scopul acesta.

Școlile au la dispoziție un spaț de joc și grădini.

Oare când vom ajunge și noi românii din Ungaria în o astfel de poziție, cu școalele noastre?

— A v i s. —

La dl. *Cornelie Nicolescu* în *R.-Kécsa* (Torontál-megyé) se adă de vânzare următoarele cărți bisericești cu litere latine și anume:

1. *Mineiul* cel mare pe 12 luni în 12 volume legate; în loc de 150 cor. le dau cu 130 coroane.
2. *Penticostariu*, legat în 1/2 piele roșie cu 15 cor.
3. *Apostol* legat 1/2 piele cu 13 cor.
4. *Predicile* lui Elie Miniati, legat în 1/2 piele roșie cu 12 coroane.
5. *Catavasieri* legat 1/2 piele neagră 6 cor.
6. *Chiriadromion* de Andreiu bar. de Șaguna 20 coroane.
7. *Octoich* mare bogat cu 20 cor.
8. *Ceaslov* mare bogat ilustrat cu 20 cor.

Nr. 936—1901.

A V I S !

A apărut și să află de vânzare la Administrațiunea tipografiei diecesane din Arad: „*Carte de cetire*“ pentru elevii clasei a II, a școlii populare, de învățătorii Iuliu *Groșorean*, Iosif *Moldovan*, Nicolae *Ștefu*, Nicolae *Boșcaiu* și Petru *Vancu*. Prețul unui exemplar 40 fl.

„*ABCedarul*“ de autorii susnumiți s'a pus sub tipar și în scurt timp va apare ediția III, prelucrată de nou.

Concurs.

În conformitate cu înaltul decis Consistorial Nr. Nr. 8296 ex. 1901 pentru îndeplinirea parohiei vacante din comuna Alioș, protopresbiteratul Lipovei, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foia „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreună cu această parohie sunt: 1) Una sesiune parochială constatătoare din 30 jug. pământ; 2) Un intravilan parochial; 3) Stola și birul usuaat dela parochieni, precum și întregirea dela stat, după evaluarea alegândului paroch. Jumătate din aceste emolumente, conform §-lui 8 din Regulament îi compete văduvei și orfanilor răposatului preot Virgil Pap, un an de zile dela moartea acestuia, adică dela 15/28 Iunie 1901 până la 15/28 Iunie 1902.

Alegândul paroch va fi îndatorat a suplini și pe veteranul paroch Toma Micșa din Alioș în funcțiunile obveninde în parochia acesta, în și afară de biserică, pe lângă remunerarea de jumătate a venitului stolar obvenind dela funcțiunile în cari îl va suplini.

Recurenții sunt avertați, ca recursurile lor, instruite cu documentele de evaluare pentru parohii de cl. I, cu adresa, că în lipsa de reflectanți cu evaluare de cl. I vor fi admiși și concurenți cu evaluare pentru cl. II a — și adresate comitetului parochial din Alioș, până la termenul sus indicat, să le substearnă subsemnatului protopresbiter în Lipova (Lippa), precum și pe lângă observarea dispozițiilor §-lui 18. din Regulamentul pentru parohii, a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în S-ta biserică din Alioș, pentru a-și arăta dexteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: VOICU HAMSEA, m. p. protop.

—□—

Conform ordinației Venerabilului Consistor român gr. ort. din Arad, dela datul ^{2/15} Decembrie nr. 8176/1901, să escrie concurs, pentru îndeplinirea parohiei de clasa I., din comuna Comlăuș (Ó-Szt.-Anna) — devenită vacanță prin moartea decedatului Constantin Popoviciu, fost preot aici — cu termen de alegere pe 3/16 Februarie 1902.

Emolumentele sunt următoarele: 1. $\frac{1}{4}$ pământ extravilan cu competența de pășune a 270 coroane, 1080 coroane. 2. Retribuțiunea de stole și bir 840 cor. 3. 4 cănepește a 10 coroane 40 cor. 4. Grădina parochială 16 cor. 5. Alte venituri accidentale 60 cor. De tot: 2036 coroane.

Recurenții sunt poștiți, petițiunile lor, instruite conform §-ului 15, litera a) din „Regulamentul pentru parohii”, — adresate comitetului parochiei Comlăuș — a le susține Reverendisimului domn George Popoviciu, protopresbiter în Șiria-Vilagos, până la 1/14 Februarie 1902 exclusive; ear' în tenoarea §-ului 18 din citatul „Regulament”, a să prezenta în sfânta biserică de aici, pentru a celebra, respective a cuvânta și cânta.

Dat din ședința comitetului parohiei Comlăuș (Ó-Szt.-Anna) ținută la 23 Decembrie 1901 (5 Ianuarie 1902).

Michail Leucufia,

par. pres. com. par.

Ioan Roșu,

not. comit. parochial.

În conțelegere cu: GEORGE POPOVICI, protopep.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de învățător la școala nouă din comuna Seleuș-Cighierel se publică concurs cu termen de alegere pe **20 Ianuarie** st. v. 1902.

Emolumentele sunt: a) salariul în bani gata 500 cor. b) $\frac{1}{4}$ sesiune de pământ arător; c) cvartir liber cu intravilan și o cănepește; d) 8 orgii lemne, din care se va încălzi și școala; e) pentru scripturistica 20 cor.; f) curatoratul 20 cor.; g) pentru conferențele învățătoresci cărăușă și diurne de zi; h) dela înmormântări 1 cor. 20 fl., cu liturgie 2 cor.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și trimite recursurile instruite cu documentele de evaluare oficiului protopresbiteratului din Ienopolea (Borosjenő) și până la termenul de alegere a se prezenta în vr'o Duminecă la biserică, spre a-și arăta dexteritatea în cant și tipic.

Cei cu pregătire pentru instruirea corului vocal vor fi preferiți.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: CONSTANTIN GURBAN, protopresbiter.

—□—

Pentru îndeplinirea vacantei parohiei de cl. III-a Mustești, se publică concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foia „Biserica și Școala.”

Venitele acestei parohii sunt: a) Usufructul unei sesii de pământ parte arător, parte fâneaț și pășune; b) birul usurat de câte o măsură de cucuruz sfărmat, dela 80 de case; c) stolele îndatinate; d) ear ca întregire dela guvern, pentru preot cu 8 clase gimn., a fost asemnată pe anul 1901 suma de 1167 cor., 72 fl., în care sumă, 100 cor., sunt socotite pentru cvartir.

Recurenții vor avea a se prezenta în sfânta biserică în careva Duminecă sau sârbătoare, spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și în cele rituale, ear recursurile instruite conform Regulamentului, vor avea a le adresa comitetului parochial concernent și a le substea la Prea Onoratul oficiu protopresbiteratului din Buteni (N.-Butyn Arad m.) până la termenul prefrit.

Mustești, la 15/28 Decembrie 1901.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: IOAN GEORGIA m. p. presbiter.

—□—

Pe baza dispoziției Ven. Consistor gr. ort. român orădan de sub Nr. 4423 din 1901, se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante din comuna Holtmézeș, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foia „Biserica și Școala.”

Beneficiile împreună cu acest post constau din următoarele: a) 16 jugere pământ; b) birul preoțesc câte una măsură cucuruz sfărmat dela 105 N-re de case; c) stolele îndatinate și d) întregirea dotației preoțești din vistieria statului, pentru preot fără 8 clase, s'a pus în curgere suma de 347 cor. 66 fl., respective 547 cor, 66 fleri.

Recurenții sunt avertați a-și trimite recursurile adresate comitetului parochial din Holtmézeș ajustate cu documentele prescise pentru parohii de clasa III-a subscrisului protopresbiter în Hălmagiu (N.-Halmagy) până la termenul susindicat, eară până la alegere pe lângă observarea §-lui 18 din Regulamentul congresual pentru parohii, a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sfânta biserică din Holtmézeș spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și în oratorie.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN GROZA, m. p., protopresbiterul Hălmagiului.

—□—